

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNE ODVJETNICE
JULIANE KOKOTT
od 8. svibnja 2013.¹

Predmet C-251/12

**Christian van Buggenhout und Ilse van de Mierop (Konkursverwalter der Grontimmo SA)
protiv
Banque Internationale à Luxembourg SA**

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Tribunal de commerce de Bruxelles, Belgija)

„Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Uredba (EZ) br. 1346/2000 – Stečajni postupak – Ispunjenje u korist stečajnog dužnika – Plaćanje koje je treći subjekt izvršio vjerovniku stečajnog dužnika – Nepoznavanje okolnosti da je otvoren stečajni postupak“

I – Uvod

1. U ovom se predmetu po prvi puta tumači članak 24. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1346/2000 od 29. svibnja 2000. o stečajnom postupku² (SL L 160, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 3.) (u daljnjem tekstu: Uredba br. 1346/2000 ili Uredba). Ova odredba štiti dobru vjeru subjekta koji, ne znajući da je otvoren stečajni postupak, ispunjava obvezu stečajnom dužniku, unatoč tome što je navedenu obvezu mogao valjano ispuniti jedino stečajnom upravitelju u ovom postupku.

2. U glavnom postupku stečajni upravitelji zahtijevaju od banke plaćanje duga koji je inicijalno bio dug dužniku u stečaju, koji je banka već platila trećem subjektu po prezentaciji čeka koji je izdala izvršavajući nalog stečajnog dužnika koji je dužnik dao prije otvaranja stečajnog postupka. Banka ne želi po drugi put izvršiti plaćanje, ovaj put stečajnim upraviteljima i poziva se na članak 24. Uredbe.

II – Pravni okvir

3. Članak 24. Stavak 1. Uredbe br. 1346/2000 propisuje:

„Ispunjavanje obveza prema dužniku

Kada se u državi članici ispunjava obveza u korist dužnika koji podliježe stečajnim postupcima pokrenutim [otvorenim] u drugoj državi članici, a trebala se ispunjavati u korist stečajnog upravitelja u tim postupcima, smatra se da je osoba koja je ispunila obvezu oslobođena te obveze ako nije imala saznanja o pokretanju [otvaranju stečajnog] postupka.”

1 – Izvorni jezik: njemački

2 – SL L 160, str. 1.

III – Činjenice i glavni postupak

4. Dana 11. svibnja 2006. Udruženje suvlasnika iz quartier des Arts zatražilo je od Tribunal de commerce de Bruxelles otvaranje stečajnog postupka nad društvom Grontimmo SA³.

5. Dana 22. i 24. svibnja 2006. dva su društva izdala čekove po naredbi Grontimma, u ukupnom iznosu od 1.400.000 eura, u svrhu djelomičnog plaćanja njihovih dugova prema navedenom Grontimmu.

6. Dana 29. svibnja 2006. imenovani su novi članovi uprave Grontimma. Istog su dana Grontimmo i Kostner Development INC.⁴, društvo neposredno prije osnovano po panamskom pravu, potpisali ugovor kojim je Grontimmo stekao od Kostnera opciju kupnje za cijenu od 1.400.000 eura. Ova opcija kupnje odnosila se na dionice društva po luksemburškom pravu i dionice društva po pravu Nizozemskih Antila.

7. Dana 2. lipnja 2006. novi članovi uprave Grontimma dali su uputu Dexia Internationale Luxembourg⁵ da: (i) otvori račun za plaćanje dvaju čekova u ukupnom iznosu od 1.400.000 eura, i (ii) izda bankovni ček DEXIA na iznos od 1.400.000 eura na teret Grontimma i po naredbi Kostnera. Dana 14. lipnja 2006. čekovi u ukupnom iznosu od 1.399.900 eura uplaćeni su na račun Grontimma u banci.

8. Tribunal de commerce de Bruxelles (Belgija) otvorio je 4. srpnja 2006. stečajni postupak nad Grontimmom. Prema objašnjenju Suda koji je uputio zahtjev, po belgijskom su pravu stečajnom dužniku prestala sva prava na upravljanje imovinom, s tim da ovaj prestanak ima potpuni učinak od prvog sata toga dana. Belgijsko pravo propisuje da od ovog trenutka treći dužnici više ne mogu ispuniti obvezu stečajnom dužniku s učinkom oslobađanja od obveze. Stečajni upravitelji objavili su otvaranje stečaja samo u Belgiji, a ne i u Luksemburgu.

9. Dana 5. srpnja 2006., dan nakon otvaranja stečajnog postupka, banka je izvršavajući uputu koju joj je dao Grontimmo 2. lipnja 2006. izdala ček na iznos cijene opcije kupnje u vrijednosti od 1.400.000 eura plativ po naredbi Kostnera. Kostner je naplatio taj ček istog dana i banka je odbila odgovarajući iznos s Grontimmovega računa.

10. Stečajni upravitelji Grontimma zatražili su zatim od banke da uplati iznos koji je plaćen Kostneru na Grontimmove račun, ističući da je ovo plaćanje izvršeno protivno prestanku prava stečajnog dužnika na upravljanje imovinom pa se stoga ne može istaknuti protiv mase.

11. Banka se pozvala na članak 24. Uredbe br. 1346/2000, ističući da nije znala za stečajni postupak nad Grontimmom u trenutku izdavanja i plaćanja čeka 5. srpnja 2006., u skladu s uputama koje su joj dane, zbog čega nije ni obvezna vratiti navedeni iznos u stečaj. Stečajni upravitelji tužili su banku radi isplate pred sudom koji je uputio zahtjev.

IV – Zahtjev za prethodnu odluku i postupak pred sudom

12. Odlukom od 26. travnja 2012. sud koji je uputio zahtjev prekinuo je postupak i uputio Sudu sljedeća prethodna pitanja:

1. Kako treba tumačiti pojam „obveza u korist dužnika” iz članka 24. Uredbe br. 1346/2000?

3 — U daljnjem tekstu: Grontimmo

4 — U daljnjem tekstu: Kostner

5 — Koja je postala Banque Internationale à Luxembourg (u daljnjem tekstu: tužena banka ili banka).

2. Treba li se ovaj pojam tumačiti tako da uključuje plaćanje izvršeno vjerovniku stečajnog dužnika na zahtjev stečajnog dužnika kada je subjekt koji je izvršio ovu obvezu plaćanja u ime i u korist stečajnog dužnika, navedeno učinio ne znajući za okolnost da je otvoren i da se vodi stečajni postupak nad dužnikom u drugoj državi članici?

13. U pisanom i usmenom dijelu postupka pred Sudom sudjelovali su stečajni upravitelji Grontimma, Banque Internationale à Luxembourg, belgijska vlada i Europska komisija. Francuska i portugalska vlada su podnijele pisana očitovanja. K tome njemačka je vlada sudjelovala na raspravi.

V – Ocjena suda

14. Sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku traži od Suda tumačenje pojma „ispuniti obvezu u korist dužnika [nad kojim je otvoren stečajni postupak]” iz članka 24. Uredbe br. 1346/2000. Sud koji je uputio zahtjev želi znati je li navedeni pojam obuhvaća također plaćanje koje nije izvršeno stečajnom dužniku, nego po nalogu ovog dužnika te u njegovo ime i njemu u korist, njegovom vjerovniku.

15. Prije nego se posvetim interpretaciji članka 24. Uredbe treba kratko promotriti ovu odredbu u općem normativnom kontekstu navedene Uredbe. Uredba br. 1346/2000 predviđa priznanje bez odgađanja učinaka koji se odnose na otvaranje stečajnog postupka⁶. Automatsko priznanje znači da se učinci stečajnog postupka po pravu države gdje je stečaj otvoren protežu na sve ostale države članice.⁷ Uredba sadrži ponajprije kolizijska pravila koja služe utvrđivanju mjerodavnog prava i nadležnog suda. Članak 4. stavak 1. Uredbe propisuje da je pravo mjerodavno za učinke stečajnog postupka pravo države članice na čijem je području stečaj otvoren.

16. Prema pravu država članica stečajni dužnik otvaranjem stečajnog postupka načelno gubi pravo upravljanja i raspolaganja svojim dobrima. Dužnik dakle također gubi sposobnost primanja: dužnik stečajnog dužnika (treći dužnik) više ne može ispuniti obvezu stečajnom dužniku s učinkom pokrića duga. Ako unatoč tome treći dužnik ispuni obvezu stečajnom dužniku ovo ispunjenje nema učinak pokrića duga. Posljedično, ispunjenje se ne može istaknuti spram stečajnog upravitelja, koji je nasuprot tome sada ovlašten primati ispunjenja. Dakle, u tom je slučaju treći dužnik u načelu obvezan ponovo ispuniti obvezu, ovaj put stečajnom upravitelju.

17. Budući da Uredba propisuje automatsko priznanje učinaka otvaranja stečajnog postupka u svim državama članicama, treći su dužnici izloženi riziku ispunjenja obveze pogrešnoj osobi zato što ne znaju da je otvoren stečaj u drugoj državi članici. Ovaj rizik posebno je velik kada su stečajni postupci otvoreni u drugim državama članicama, uzimajući u obzir da je trećem dužniku praktično nemoguće imati svakodnevan uvid u otvaranja stečajnih postupaka u svim državama članicama. Treći se dužnik ne može jednostavno ograničiti na upoznavanje objava o otvorenim stečajevima u svojoj zemlji članici jer Uredba ne propisuje da se otvaranje takvog postupka mora objaviti u svim državama članicama. Također, u predmetnom slučaju otvaranje stečaja nad Grontimmom nije objavljeno u Luxemburgu.

18. U ovom je kontekstu članak 24. Uredbe br. 1346/2000 usmjeren na zaštitu trećih dužnika koji *u dobroj vjeri* ispunjavaju obvezu nakon otvaranja stečajnog postupka na način koji je protivan novonastaloj situaciji⁸. Kako bi se zaštitile takve osobe koje dužniku ispunjavaju obvezu jer ne znaju da je u drugoj državi otvoren stečajni postupak, i kada bi zapravo trebali ispuniti obvezu stečajnom upravitelju u stečajnom postupku u drugoj državi članici, Uredba predviđa da takvo ispunjenje ima učinak pokrića duga.⁹

6 — Vidjeti uvodnu izjavu 22. Uredbe br. 1346/2000.

7 — *Ibidem*

8 — Vidjeti uvodnu izjavu 30. Uredbe.

9 — *Ibidem*

19. Mišljenja sam da se članak 24. Uredbe br. 1346/2000 primjenjuje ne samo na ispunjenja stečajnom dužniku koja se sastoje u izravnom plaćanju ili prijenosu druge vrste imovine ovom dužniku, nego i načelno u raspolaganjima učinjenim trećim subjektima, kada ih treći dužnik izvršava po uputi i u ime stečajnog dužnika. Takve se činidbe također trebaju smatrati „ispunjenjima u korist [stečajnog] dužnika” u smislu članka 24. Uredbe br. 1346/2000. Ovo proizlazi iz interpretacije kako teksta tako i cilja navedenog članka.

A – *Tekst*

20. Tužitelji u glavnom postupku kao i belgijska, njemačka i portugalska vlada traže od Suda da se pojam „ispunjenje” tumači na način da uključuje također i raspolaganje banke (trećeg dužnika) vjerovniku stečajnog dužnika koji intervenira po uputi ovog stečajnog dužnika¹⁰ ili s njegovim pristankom¹¹.

21. Tekst članka 24. Uredbe ne protivi se takvom shvaćanju. Ovo vrijedi *a fortiori* osobito za inačice Uredbe na engleskom, francuskom, španjolskom i talijanskom jeziku koje govore o „ispunjenju u korist dužnika”¹². Doista, ugovorna obveza nije ispunjena u korist stečajnog dužnika samo kada on izravno primi iznos novca ili drugu imovinu nego također, da se izrazim slikovito, kada primi nešto u ruke na ime ispunjenja.

22. Doista je jasno da, u uobičajenom značenju izraza, postoji također „ispunjene u korist dužnika” kada treći dužnik izvrši određeno raspolaganje trećem subjektu, ali kada time istodobno ispuni obvezu koja ga tereti spram stečajnog dužnika. Ako se, na primjer, obveza ugovorena sa stečajnim dužnikom sastoji upravo u prenošenju stvari na trećega, ispunjenje ove obveze u korist dužnika se sastoji upravo u prenošenju na trećega.

23. Takvo se raspolaganje trećem subjektu može smatrati ispunjenjem u korist stečajnog dužnika i u drugom smislu. Znači, u mjeri u kojoj postoji obveza stečajnog dužnika na takvo ispunjenje trećemu, npr. plaćanje duga na ime kupovne cijene, ispunjenje trećemu ga oslobađa njegove obveze. Dakle, raspolaganje trećeg dužnika trećem subjektu ima u ovom smislu također učinak „u korist” stečajnog dužnika. Tako je i u predmetnom slučaju: plaćanje Kostneru izvršeno je u korist društva Grontimmo, jer je time Grontimmo također oslobođen plaćanja kupovne cijene na koju je bio obavezan Kostneru.

24. Njemačka verzija članka 24. Uredbe koristi formulaciju „wer an einen Schuldner leistet”, što bi se na hrvatski moglo doslovno prevesti kao „onaj koji ispunjava obvezu dužniku”. Njemačka verzija bi dakle mogla imati uže značenje od ostalih koje koriste izraz „u korist dužnika”. Ali formulacija u njemačkoj verziji „wer an einen Schuldner leistet” također opravdava bez teškoća predloženo shvaćanje. U uobičajenom smislu, raspolaganje znači „ispunjenje” kada je izvršeno u vezi s određenom obvezom. Može se također govoriti o „ispunjenju dužniku”, kada treći dužnik izvrši raspolaganje trećem subjektu na temelju odnosa obveze koji postoji između njega i stečajnog dužnika. Ovaj odnos obveze pretvara takvo raspolaganje trećem subjektu u *ispunjenje stečajnom dužniku*.

25. Ovakvo shvaćanje članka 24. Uredbe također je potvrđeno uvodnom izjavom 30. navedene Uredbe iz koje proizlazi da pojam ispunjenja iz članka 24. podrazumijeva ne samo plaćanja već i sve druge vrste izvršenja stečajnom dužniku¹³. Ispunjenje u korist stečajnog dužnika, za razliku od plaćanja samome dužniku, nije nužno vezano za izravno raspolaganje za njega.

10 — Stavovi belgijske i francuske vlade kao i tužitelja u predmetu u glavnom postupku

11 — Stav njemačke vlade

12 — „Exécution au profit du débiteur”, „where an obligation has been honoured in a Member State for the benefit of a debtor”, „ejecución a favor del deudor” i „prestazioni a favore del debitore”.

13 — Virgós, M., i Schmit, E., Erläuternder Bericht zu dem EU-Übereinkommen über Insolvenzverfahren, deutsche Fassung nach Überarbeitung durch die Gruppe der Rechts- und Sprachsachverständigen, Der Rat der Europäischen Union, Doc. 6500/1/96 REV 1., točka 187.

26. Kako je ispravno naglasila njemačka vlada, nacionalno pravo je to koje određuje je li taj odnos obveze između trećeg dužnika i stečajnog dužnika uspostavljen. U predmetnom slučaju ništa ne upućuje na to da takav odnos ne postoji. Činom raspolaganja trećemu (Kostner), treći dužnik (banka) izvršava ispunjenje u korist stečajnog dužnika (Grontimmo) u svrhu ispunjenja obveze koja proizlazi iz ugovora koji postoji između njega i stečajnog dužnika. Naposljetku, banka je imala ugovornu obvezu s društvom Grontimmo plaćati dugove po uputi Grontimma, ili njemu ili trećima, ili još, kao u predmetnom slučaju, izdati i naplatiti ček tereteći račun. U predmetnom slučaju banka je htjela ispuniti ovu obvezu ugovorenu *vis-à-vis* Grontimma izdavanjem i naplaćivanjem čeka.

27. Stoga procjenjujem da je situacija poput ove u glavnom sporu obuhvaćena člankom 24. Uredbe, i da nije potrebno ekstenzivno tumačiti ovu odredbu. Izdavanje i naplaćivanje čekova po naredbi Kostnera tereteći račun Grontimma predstavlja ispunjenje banke svom klijentu, stečajnom dužniku.

B – *Teleološko tumačenje*

28. Kako je već navedeno, Uredba predviđa automatsko priznanje stečaja otvorenog u drugoj državi članici, ne predviđajući u isto vrijeme obveznu objavu otvaranja stečaja u svim državama članicama. U ovom kontekstu članak 24. Uredbe usmjeren je na zaštitu trećih, koji u dobroj vjeri u suprotnosti s novonastalom situacijom, poslije otvaranja stečaja i dalje ispunjavaju obvezu stečajnom dužniku koji više nije ovlašten primiti to ispunjenje. Ovi treći u dobroj vjeri nisu obvezni ispuniti po drugi put obvezu u korist stečajnog upravitelja.

29. Također, treći subjekt koji je u dobroj vjeri, čije ispunjenje u korist stečajnog dužnika počiva na raspolaganju trećem subjektu po nalogu navedenog stečajnog dužnika, treba zaštititi na jednak način kao i treći subjekt koji ispunjava obvezu na način da vrši izravno raspolaganje stečajnom dužniku. Naposljetku, u oba slučaja, samo zbog činjenice da ne zna za otvaranje stečaja nad stečajnim dužnikom, treći dužnik ispunjava svoju obvezu koju je ugovorio s ovim posljednjim.

30. Analiza činjenica u glavnom postupku to također potvrđuje. Kada banka ne zna za otvaranje stečaja koji se odnosi na imovinu njenog klijenta u drugoj državi članici, nema razloga da bude kažnjena kada ne znajući za stečaj, na temelju obveze izdavanja i naplate čeka koja je valjana ugovorena prije otvaranja stečaja plati trećemu dug stečajnog dužnika, za razliku od slučaja kada je taj dug plaćen izravno stečajnom dužniku.

31. Sud koji je uputio zahtjev vezano za ovo ispravno navodi da se ne može zahtijevati od banke da prije izvršavanja naloga klijenata iz inozemstva svakodnevno provjerava objave na području stečaja u drugim državama članicama niti da pribavi potvrdu da nije otvoren stečaj, koja bi u svakom slučaju vrijedila samo za dan za koji je izdana. Kako ispravno navode neke od država članica, drugačija interpretacija dovela bi do nanošenja znatne štete prekograničnim plaćanjima.

32. Činjenica da u predmetnom slučaju može biti riječ o plaćanju kojim je stečajni dužnik s namjerom nanošenja štete ili namjerom prijevare umanjio imovinu stečaja ne opravdava restriktivnu interpretaciju članka 24. Uredbe na štetu banke. Ova odredba ima za cilj zaštititi upravo dobru vjeru banke. Ako bi banka znala za prijevarno raspolaganje stečajnog dužnika, tada ona nikako ne bi bila u dobroj vjeri i ne bi se mogla pozvati na članak 24. Uredbe.

33. Argument Komisije prema kojem bi ovdje predloženo shvaćanje bilo u korist umanjenja imovine nije uvjerljiv. Doista, nije važno umanjuje li stečajni dužnik imovinu tako da prima uplate dugova pa onda prenosi u gotovini ta sredstva trećem subjektu koji toga nije svjestan ili se služi svojom bankom za ovakva plaćanja. U oba će slučaja stečajni dužnik prekršiti nacionalno pravo, što bi u tom slučaju trebalo biti predmet kaznenog ili drugih postupaka spram ovog subjekta. Ipak, ne vidimo zašto bi banka bila odgovorna samo u drugom slučaju.

34. Komisija zauzima stajalište koje je u suprotnosti s idejom usklađivanja koja prožima članak 24. Uredbe br. 1346/2000, navodeći da je na nacionalnom pravu da utvrdi sadrži li ono odredbu o dobroj vjeri prema kojoj se, u slučaju poput ovoga, banku može osloboditi obveze plaćanja. Naposljetku, članak 24. Uredbe za razliku od većine ostalih odredaba navedene Uredbe ne upućuje na nacionalno pravo nego sadrži autonomnu materijalnu odredbu, koja se štoviše treba primijeniti na jednak način u svim državama članicama. Zbog ovog je razloga potrebna autonomna interpretacija, kako je naprijed opisana.

35. Napokon, Komisija procjenjuje da treba neposredno usko tumačiti članak 24. Uredbe, uzimajući u obzir da on predstavlja derogaciju načela automatskog priznanja odluke o otvaranju stečaja. Međutim, u predmetnom slučaju ovaj argument ne bi bio valjan, uzimajući u obzir da je predložena interpretacija sadržana u samom tekstu odredbe i suprotno navodima Komisije ne predstavlja nedopuštenu ekstenzivnu interpretaciju.

VI – Zaključak

36. Predlažem stoga da se na postavljeno prethodno pitanje odgovori na sljedeći način:

37. Plaćanje vjerovniku stečajnog dužnika predstavlja izvršenje „u korist stečajnog dužnika” u smislu članka 24. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1346/2000 od 29. svibnja 2000. o stečajnom postupku, kada je ovo plaćanje izvršeno radi ispunjenja obveze koja je ugovorena sa stečajnim dužnikom.